

ОСОБЛИВОСТІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ПІДЛІТКІВ

КОСТЯНТИН ШВЕЦЬ

Запорізький державний університет

Всі положення, які лежать в основі навчання та виховання підростаючого покоління, зберігають свою силу відносно до спеціальних навчальних закладів для розумово відсталих дітей.

Правопорушення розумово відсталих неповнолітніх дуже важлива і недосить вивчена проблема, яка потребує досконального вивчення, особливо педагогічного та психологічного.

Кількість правопорушень, які здійснюють неповнолітні розумово відсталі підлітки збільшується і це викликає занепокоєння і зобов'язує шукати більш ефективні шляхи для їх подолання.

Науковий пошук дозволив представникам дефектологічної науки внести свій вагомий вклад в цю проблему, показати значення ранньої профілактики правопорушень у розумово відсталих підлітків [1, 2, 3, 4].

Відсутність конкретних науково-обґрунтованих рекомендацій в організації корекційно-виховної роботи з цією категорією правопорушників збільшує актуальність питання.

Недостатня розробка проблеми девіантної поведінки розумово відсталих підлітків у віці 11-15 років стала основою для проведення даних досліджень.

Об'єкт дослідження – корекція девіантної поведінки розумово відсталих підлітків у віці 11 – 15 років.

Предмет дослідження – особливості корекції девіантної поведінки розумово відсталих підлітків у віці 11 – 15 років в умовах спеціальних навчальних закладів.

Мета дослідження полягає у науковому обґрунтуванні корекції деформації морального та правового почуття, а також формуванні навичок стійкої та свідомої правомірної поведінки у розумово відсталих підлітків.

З цією метою нами було проведено дослідження у школі-інтернаті № 3 м.Запоріжжя. У дослідженні взяли участь 190 дітей 11 –15 років, із них 110 хлопчиків та 80 дівчаток.

В дослідженні були застосовані наступні методи збору даних:

1. Обробка даних з особових справ кожного учня;
2. Анкетний спосіб вивчення соціального положення учня;
3. Персональні бесіди з учнями;
4. Часткове психолого – педагогічне вивчення учня.

В результаті обробки даних, згідно з класифікацією М.С. Певзнера, підлітки були розділені на наступні психопатичні групи: 65 дітей з психічною декомпенсацією невротичного типу, 125 з нестійкою, переважно афективною збудливістю, патологією потягу.

Із 190 учнів, які взяли участь у експерименті, 68 належали до групи підлітків з девіантною поведінкою.

Основними факторами, які викликають девіантну поведінку у розумово відсталих підлітків є фактори несприятливого впливу середовища та виховання, що безпосередньо впливають на протиправну поведінку.

Вивчення особових справ підлітків з девіантною поведінкою показало, що 80 % - це перш за все несприятливе соціальне оточення дитини яке впливає на неї в окремі періоди життя. Необхідно врахувати негативний вплив родичів, знайомих сім'ї, сусідів, товаришів, всю сукупність тих епізодичних, випадкових, короткочасових впливів, на дітей на подвір'ї, на вулиці та в суспільних місцях.

Недоліки сімейного виховання, тобто сукупність впливів, вражень дитини в колі сім'ї, так чи інакше впливає на неї (сварки, бійки, п'янки, непристойна поведінка батьків).

У процесі вивчення складу сім'ї підлітків з девіантною поведінкою, виявлено, що повна сім'я була лише у 42%.

Більше 30 % дітей проживало в сім'ях де панувала не найкраща атмосфера, а 10% в сім'ях з постійними конфліктами, що були на межі розлучення. Сім'ї з асоціальними установками склали 53%. Найчастіше підлітки з девіантною поведінкою знаходились у сім'ях з наступними факторами асоціального положення батьків, як пияцтво (32%) та інші аморальні способи життя (16%); 8 – 9% підлітків мали лише одного із батьків, а у 3% підлітків батько або мати притягались до кримінальної відповідальності.

Отже, аморальні та протиправні погляди батьків, приклад їхньої поведінки стали однією з причин деформації особистості їх дітей.

Вивчення особових справ свідчить про те, що підлітки, які мали несприятливі умови життя та погані стосунки з батьками, стали правопорушниками, які конфліктують з викладачами та товаришами.

На основі аналізу особових справ учнів спецшколи та результатів соціологічних досліджень, було деталізовано основні риси особистості підлітків з девіантною поведінкою.

Процентне співвідношення вікових категорій вихованців складає:

11 – 13 років - 21%;

14 - 15 років - 48%.

Серед підлітків з девіантною поведінкою дівчата склали 13 %, однак, вони мають характерні лише для них особливості, які необхідно враховувати в процесі перевиховання.

Із 68 підлітків з девіантною поведінкою здійснили крадіжку майна громадян – 20%, крадіжку державного або колективного майна – 38%, хуліганство – 11%, адміністративні правопорушення склали – 31%. Основним мотивом здійснення злочину у розумово відсталих підлітків з девіантною поведінкою було прагнення виділитися серед товаришів (26 %), а “матеріальна потреба, що пов’язана з труднощами в сім’ї (23%)”.

Основними мотивами скоєння насильницьких злочинів було “почуття товариства та самоствердження у групі (50 %).

Вивчивши мотиви правопорушень розумово відсталих підлітків з девіантною поведінкою, слід відзначити такі їх основні особливості: складність контролю над своїми діями, підлеглість іншим особам, нерішучість, невміння прийняти рішення при зміні ситуації.

До основних симптомів, які свідчать про процес деморалізації особистості слід віднести:

1. Порушення емоційно-вольової сфери, яке може проявитися у черствості, імпульсивності, невмінні контролювати своє хвилювання та свою поведінку;
2. Моральна дезорганізація, відсутність чітких моральних принципів, яке виправдовують асоціальну та кримінальну поведінку (крадіжка, насильство та ін.).
3. Засвоєння згубних звичок та інших форм асоціальної поведінки (пияцтво, бійки, нецензурщина, насмішки над слабкими, статева аморальність та інше).

Ми припустили, що посилюючи спортивно-виховний вплив на розумово відсталих підлітків з девіантною поведінкою, можливо скоротити кількість правопорушень.

Проведений експеримент дозволив розробити систему оптимального співвідношення педагогічних прийомів, методів та форм роботи з розумово відсталими підлітками з девіантною поведінкою. Більшість підлітків були задіяні в спортивні секції з баскетболу, волейболу, футболу. Під час проведення навчально-тренувальних занять, багато уваги приділялось моральному вихованню, що сприяло виправленню таких негативних рис як: егоїзм, брехливість. Підлітки набули вміння утримуватись від згубних звичок. Заняття також вихованню сприяли стійкості, цілеспрямованості у різних видах діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л.С. *Диагностика развития и педагогическая клиника тяжёлого действия. Собрание сочинений.* – МОСКВА: 1967. – 297с.
2. Власова Т.А. и Певзнер М.С. *О детях с отклонениями в развитии.* – МОСКВА: “Просвещение”, 1973. - 174 с.
3. Бондарь В.И. *Специальное обучение детей с недостатками умственного и сенсорного развития. / Интеграция аномального ребенка в современной системе социальных отношений/.* – К., 1994. – 12 – 16 с.
4. Коберник Г.Н. и Синев В.Н. *Введение в специальность “Дефектология”.* – К., Вища школа, 1984. – 44 с.

PECULIARITIES OF DEVIANT BEHAVIOUR OF MENTAL DEFECTIVE ADOLESCENTS KOSTYNTUN SHVETS

Zaporozhskiy State University

Delinquencies committed by mental defective adolescents is a very important and insufficiently researched problem which requires a thorough study performed by educators and psychologists.

The basic factors, which cause deviant behavior of mental defective adolescents, are the ones of unfavorable influence of the environment and upbringing and directly affect illegal behavior.

Immoral and illegal views parents, their behavior pattern as well as unfavorable social microsphere which surrounds a child from early ages, cause personality deformation of their children.

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ МЕХАНІЗМУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

ТЕТЯНА ЛАЗОРЕНКО

*Південноукраїнський державний педагогічний університет
ім. К.Д.Ушинського*

Психіка дитини пов’язана із зовнішнім середовищем своїми функціональними системами: пізнавальною, емоційно-вольовою, психомоторною, особистісною. Чим більш спеціалізованою є окрема система стосовно певного фактору середовища, тим простіше дитині вступити у взаємодію з даним фактором. Універсальність функціонування психіки забезпечується взаємодією і певним дублюванням різних психічних систем у процесі адаптогенезу.

Проведене нами дослідження фізичної підготовленості дітей дошкільного і молодшого шкільного віку виявило погіршення показників у дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР) майже вдвічі у порівнянні із нормативними.